

Kültürel Miras ve Millî Belleğin Sürekliliği Bağlamında Kırkpınar Yağlı Güreşlerinin Kültürü, Simgesel Yapısı ve Ritüelleri

Ömer ÖZBEY*¹

¹ Gençlik ve Spor Bakanlığı, ANKARA

 10.31680/gaunjss.1949099

Orijinal Makale / Original Article

Geliş Tarihi / Received: 11.05.2026

Kabul Tarihi / Accepted: 31.05.2026

Yayın Tarihi / Published: 30.06.2026

Öz

Bu çalışma, spor tarihi içerisinde özgün bir yere sahip olan Kırkpınar Yağlı Güreşleri'nin köken anlatısı, ritüel örgüsü, sembolik dili ve kurumsal yapısı üzerinden Türk-İslam kültür ve medeniyetinde nasıl anlam kazandığını ve millî bellekteki sürekliliğini hangi unsurlar aracılığıyla sürdürdüğünü spor yönetimi perspektifinden incelemeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma metotları arasında yer alan içerik analizi yöntemine göre tasarlanan bu çalışma kuramsal olarak Anthony Smith'in etno-sembolcü yaklaşımı çerçevesinde ele alınmaktadır. İnceleme sonucunda, Kırkpınar'ın sürekliliğini sağlayan başlıca unsurların; efsanevi köken anlatısı "kırk" sayısının sembolik anlamı, Sarayıç'i'nin hafıza mekânı olarak işlevi, davet ve karşılama usulleri, açılış ve kapanış merasimleri ile cazgırlık, ağalık, kispet, yağlanma, peşrev, muska, pazibent ve musiki eşliğinde kurulan ritmik ritüel düzen olduğu görülmüştür. Bu unsurların bütüncül yapısı, Kırkpınar'ı bedensel rekabetin gerçekleştiği bir spor alanı olmaktan çıkarak geçmişin hatırlandığı, kültürel değerlerin yeniden üretildiği ve kuşaklar arası aktarımın sürdürüldüğü çok katmanlı kültürel bir temsil alanına dönüştürmektedir. Sonuç olarak Kırkpınar Yağlı Güreşleri, spor tarihi içerisinde özgün bir konuma sahip; ritüel yoğunluğu yüksek, sembolik anlam katmanları güçlü ve millî belleğin sürekliliğini canlı tutan yaşayan bir kültürel miras pratiği olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kırkpınar Yağlı Güreşleri, Spor Tarihi, Spor Yönetimi, Millî Bellek, Kültürel Miras

The Culture, Symbolic Structure and Rituals of Kırkpınar Oil Wrestling in the Context of Cultural Heritage and the Continuity of National Memory

Abstract

This study aims to examine, from a sports management perspective, how the Kırkpınar Oil Wrestling, which holds a unique place in sports history, gained meaning within Turkish-Islamic culture and civilization through its origin narrative, ritual structure, symbolic language, and institutional framework, and how it maintains its continuity in national memory. Designed according to the content analysis method, which is among the qualitative research methods, this study is theoretically approached within the framework of Anthony Smith's ethno-symbolist approach. As a result of the examination, it has been observed that the main elements ensuring the continuity of Kırkpınar are the legendary origin narrative, the symbolic meaning of the number "forty" and the "spring" motif, the function of Sarayıç'i as a memory space, the invitation and welcoming procedures, the opening and closing ceremonies, and the rhythmic ritual order established with the accompaniment of the announcer, the chieftain, the wrestling attire (kispet), the oiling, the pre-match ritual (peşrev), amulets, armbands, and music. The holistic structure of these elements transforms Kırkpınar from a mere sporting arena of physical competition into a multi-layered cultural representation where the past is remembered, cultural values are reproduced, and intergenerational transmission continues. In conclusion, Kırkpınar Oil Wrestling holds a unique place in sports history; it is considered a living cultural heritage practice with high ritual intensity, strong layers of symbolic meaning, and which keeps the continuity of national memory alive.

Keywords: Kırkpınar Oil Wrestling, Sports History, Sports Management, National Memory, Cultural Heritage

*Sorumlu Yazar: Ömer ÖZBEY

E-mail: omerozbey8006@gmail.com

Giriş

Türk kültürünün kadim ve köklü unsurlarından biri olan güreş, insanlık tarihinin erken dönemlerinden itibaren bedensel güç, cesaret ve dayanıklılığın sınıandığı bir mücadele pratiği olarak ortaya çıkmıştır. Orta Asya bozkırlarında şekillenen Türk hayat tarzı içinde bu gelenek fiziki üstünlüğün ölçüldüğü bir spor olmanın ötesine geçerek savaştı ruhu besleyen, toplumsal dayanışmayı güçlendiren ve töresel düzeni yaşatan bir kültür unsuru olarak kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. Bu yönüyle güreş, Türk milletinin tarih sahnesindeki varlığını besleyen cesaret, mertlik ve yiğitlik anlayışının beden üzerinden ifade bulan en eski kültürel miraslarından biri olarak değerlendirilmektedir (Fişne vd., 2017; Karahüseyinoğlu, 2008; Yıldiran, 2000). Güreş zaman içinde şenlikler, törenler ve dinî merasimlerde icra edilen sembolik anlamlar, ahlâkî ilkeler ve toplumsal değerlerle bütünleşen bir kültürel forma dönüşmüştür (Durmuş, 2025). Bu tarihsel evrilme süreci, güreşi bedensel bir güç göstergesi olmaktan çıkararak kültürel mirasın aslî unsurlarından birisi hâline getirmiş; kolektif hafızanın inşasında ve millî belleğin kuşaklar arası aktarımında işlevsel ve simgesel bir yapı olarak konumlandırmıştır (Dervişoğlu, 2014; Yıldiran, 2000).

Devam eden süreçte güreş; Türk milleti için “Ata Spor” olarak görülmüş, bedensel pratiğin ötesinde yiğitlik ve itibarın ortaya konduğu, bireyin kendisini toplumsal değerler karşısında sınıadığı ve kabul gördüğü bir er meydanı kültürü olarak anlam kazanmıştır (Güven vd., 2000; Uyaniker, 2019). Bu yönüyle güreş, ortak hafızada yer alan değerlerin gündelik hayat içinde canlı tutulduğu köklü bir gelenek olarak varlığını günümüze kadar sürdürmüştür (Boratav, 2013). Türk milletinin İslâm ile şereflenmesi neticesinde ise söz konusu gelenek inanç sistemiyle bütünleşmiş ve güreş, İslâmî ahlâk ilkeleri doğrultusunda yeniden yorumlanmıştır (Tazegül ve Öyün, 2019). Bu noktada güreş; bedensel mücadele sınırlarını aşarak inanç, ahlâk ve erkân ilkeleriyle bütünleşen bir pehlivanlık anlayışı çerçevesinde anlam kazanmıştır (Dervişoğlu, 2012). Dua, niyet, edep ve erkân gibi unsurlar bu yeni pratiğin kültürel çerçevesini derinleştirerek onu Türk-İslam kültür ve medeniyet tasavvurunun önemli bir parçası hâline getirmiştir (Küçük ve Silik, 2018; Tazegül ve Öyün, 2019).

Bu tarihsel aktarım güreşi kültürel mirasın sürekliliğini taşıyan temel unsurlardan biri konumuna yükseltmiş; ritüel yapısı ve simgesel dili aracılığıyla da millî belleğin kuşaklar arası aktarımında işlevsel bir rol üstlenmesini sağlamıştır (Dervişoğlu, 2021). Güreş, Türk tarihi boyunca özellikle Anadolu’da karakucak, aba, şalvar, kuşak ve yağlı güreş gibi farklı biçimlerde icra edilmiştir (Çetin ve Coşkun, 2020; Dervişoğlu, 2021).

Bu çeşitlilik, geleneğin yerel çevrelerde farklı anlamlar ve uygulama biçimleri üretmesini mümkün kılmıştır.

Geleneksel güreş çeşitleri arasında yaygınlığı ve kurumsal sürekliliği bakımından yağlı güreşin daha belirgin bir yer tuttuğu görülmektedir (Ayağ, 1983; Dervişoğlu, 2016; Özdemir ve Çalışkan, 2018). Yağlı güreş; salt bir spor karşılaşması olarak değerlendirilemeyecek ritüel düzeni, sembolik dili ve geleneksel yapısı aracılığıyla kültürel anlam üreten ve bu anlamı kuşaklar arası aktarım yoluyla sürdüren bütüncül bir folklorik yapı olarak konumlanmaktadır (Boratav, 2013). Sözlü icra pratikleri, beden dili ve musiki eşliğinde kurulan er meydanı düzeni aynı zamanda kurumsal işleyişle desteklenen millî bir gelenek alanı meydana getirmektedir (Ekşi, 2011). Söz konusu bütünlük, yağlı güreşi diğer geleneksel güreş türlerinden ayıran yapısal bir nitelik arz etmekte; bu özellik sayesinde yağlı güreş, toplumsal bellekte güçlü bir karşılık bulmakta ve millî kültür bağlamında yüksek simgesel değer taşıyan kurumsal bir temsil zemini oluşturmaktadır (Gülünay, 2026; Uslu, 2017; Yeşildal ve Uzkuç, 2024).

Yağlı güreş kültürünün merkezinde ve belirleyici ekseninde Kırkpınar Yağlı Güreşleri yer almaktadır (Küçükaltan vd., 2005). Yaklaşık yedi asırlık tarihsel sürekliliği muhafaza eden bu ritüel düzeni, sembolik anlatım dili aracılığıyla kolektif hafızada kök salmakta ve folklorik değerlerin kuşaklar arası aktarımını sağlayan kurumsallaşmış bir kültürel alan olarak günümüze kadar varlığını devam ettirmektedir (Aygün ve Çavga, 2014; Delice, 2011). Er meydanına ilişkin uygulamalar, pehlivanlığın davranış ve edep ölçütleri, sözlü pratikleri ve merasim düzeni her yıl yeniden kurulan bir tören çerçevesi içinde anlam kazanmaktadır (Dervişoğlu, 2016; Özdemir, 2018). Bu yapı, Kırkpınar Yağlı Güreşlerini ortak hafızayı diri tutan ve millî kimliği pekiştiren önemli bir kültürel aktör hâline getirmektedir.

Kırkpınar Yağlı Güreşlerinin UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ne 2010 yılında kaydedilmesi, geleneğin uluslararası ölçekte tanındığını ve korunmaya değer bir kültürel unsur olarak tescillendiğini kanıtlamaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2010). Söz konusu tescil, Kırkpınar'ın tarihî derinliğinin ve ritüel bütünlüğünün yaşatılan ve güncellenen bir kültür pratiği olarak ele alındığını ortaya koymaktadır (Dervişoğlu, 2012; Küçük ve Silik, 2018; İmamoğlu ve Taşmektepligil, 2014; Tazegül ve Öyün, 2019). Bu bakımdan Kırkpınar Yağlı Güreşleri ortak geçmişe ilişkin anlatıların, kahramanlık tasavvurlarının ve anlam-değer dünyasının her yıl

yeniden görünür kılındığı kamusal bir sahne niteliği taşımaktadır (Delice, 2011; Durmuş, 2025; Güven vd., 2000).

Kırkpınar'ı diğer folklorik alanlardan ayıran başlıca husus, yağlı güreş karşılaşmalarıyla sınırlı kalmayan; müsabakanın öncesi, esnası ve sonrasını da kapsayan ritüel örgüsü sayesinde süreklilik arz eden bir kültürel yapı ortaya koymasıdır. Bu unsurlar üzerine inşa edilen, Türk-İslam kültür ve medeniyeti tarihinin en köklü ritüellerinden biri olan Kırkpınar Yağlı Güreşleri; derin tarihsel birikimine ve sürekliliğine rağmen, günümüzün toplumsal yapısı içinde kültürel temsil ve kuşaklar arası aktarım bakımından yeni sınamalarla karşı karşıya gelmiştir. Küreselleşmenin kültürel homojenleşmeyi güçlendiren etkisi, dijitalleşmenin gündelik hayatı hız ve görsellik merkezli bir düzene doğru sürüklemesi ve değişen tüketim alışkanlıklarının geleneksel olanı "tüketilebilir içerik"e indirgeme riski, kadim geleneklerin millî bellek içindeki yerinin yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.

Kırkpınar Yağlı Güreşleri'nin mevcut yapısı spor yönetimi perspektifinden değerlendirildiğinde, spor endüstrisinde giderek derinleşen ticarileşme dinamiklerinin, geleneksel spor organizasyonlarının yönetiminde kültürel özgünlüğün korunması ile modern organizasyonel beklentilerin karşılanması arasında çok katmanlı ve sürdürülebilir bir denge kurulmasını zorunlu hâle getirdiği görülmektedir. Bu süreçte Kırkpınar'ın geleceğine ilişkin temel mesele, organizasyonun ritüel yapısı, tarihsel sürekliliği ve sembolik anlam dünyası korunarak güncel spor yönetimi anlayışı doğrultusunda sürdürülebilir bir yönetim modeli içerisinde sevk ve idare edilmesidir. Bu bağlamda düzenleyici kurumlar, geleneksel spor faaliyetlerini daha çok etkinlik, panayır ve eğlence temelli bir organizasyon düzeni içerisinde değerlendiren indirgemeci yaklaşımların ötesine geçirerek; kültürel sürdürülebilirlik, toplumsal meşruiyet, kurumsal devamlılık ve millî kimlik aktarımı ekseninde etkin, aktif ve bütüncül bir spor yönetimi perspektifiyle ele almaları gerekmektedir. Dolayısıyla Kırkpınar özelinde geliştirilecek spor yönetimi politikalarının başta Gençlik ve Spor Bakanlığı olmak üzere ilgili spor dalı federasyon başkanlığı, yerel yönetimler ve akademik paydaşların eşgüdümü içerisinde; kuşaklar arası kültürel aktarımın güçlendirilmesi, yerel aktörlerin yönetim süreçlerine aktif katılımının sağlanması, tarihsel ve ritüel hafızanın dijital arşivleme yöntemleriyle korunması, spor ekosistemi ve pedagojisinin kurumsal düzeyde desteklenmesi ile kültürel farkındalık temelli uygulamaların yaygınlaştırılması doğrultusunda yapılandırılması önem arz etmektedir.

Bu çalışma, spor tarihi içerisinde özgün bir yere sahip olan Kırkpınar Yağlı Güreşleri'nin köken anlatısı, ritüel örgüsü, sembolik dili ve kurumsal yapısı üzerinden Türk-İslam kültür ve medeniyetinde nasıl anlam kazandığını ve millî bellekteki sürekliliğini hangi unsurlar aracılığıyla sürdürdüğünü spor yönetimi perspektifinden incelemeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma metotları arasında yer alan içerik analizi yöntemine göre tasarlanan bu çalışma (Güçlü, 2021), kuramsal olarak Anthony Smith'in etno-sembolcü yaklaşımı çerçevesinde ele alınmaktadır. Anthony Smith'in etno-sembolcü yaklaşımı; millî kimliği tarihsel hafıza, mitler, kutsal mekânlar ve semboller etrafında süreklilik kazanan dinamik bir yapı olarak kavramsallaştırmaktadır (Smith, 2014). Smith'e göre milletler, bütünüyle yeni ve kopuk oluşumlar değil; daha önce varlık göstermiş etnik toplulukların tarihsel devamı niteliğindedir. Bu çerçevede geçmiş yakın tarihe dayanan modern ulus yapısı, söz konusu etnik yapının değerlerini, kolektif hatıralarını ve anlatılarını dönüştürerek yeniden şekillendirmektedir (Smith, 2014). Dolayısıyla milletler “yoktan” ortaya çıkmış yapılar olmaktan ziyade millî, manevi ve kültürel mirasın modern şartlar altında yeniden yorumlanmasıyla teşekkül etmektedir.

Bu perspektiften hareketle kültürel semboller ile ritüeller, tarihsel deneyimlerin güncel bağlamda yeniden yorumlandığı ve toplumsal aidiyet ile millî bilinç inşasında kurucu işlevler üstlenen anlam üretim mekanizmaları olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda araştırma, efsanevi köken anlatıları ve adlandırmaya ilişkin anlam katmanlarından hareketle; davet, karşılama ve merasim düzeni gibi hazırlık süreçlerinden başlayarak er meydanındaki uygulamalar, cazgırlık, ağalık, kispet, yağlanma, peşrev ve musiki gibi temel unsurları kapsamakta; ayrıca kapanış merasimlerine kadar uzanan tüm süreci bütüncül bir çerçevede ele almaktadır. Bu bağlamda, söz konusu unsurların Kırkpınar Yağlı Güreşleri'nin sürekliliğini hangi yapısal ve kültürel dinamikler üzerinden beslediği ve geleneğin canlılığının korunmasına nasıl katkı sunduğu tartışmaya açılmaktadır.

Kavramsal Çerçeve

Kırkpınar'ın ortaya çıkışına ilişkin efsane, yağlı güreşi bir “başlangıç anlatısı” etrafında anlamlandıran sözlü bir gelenek halkasına dayanmaktadır. Yaygın anlatıya göre Rumeli akınları sırasında Süleyman Paşa'nın maiyetindeki kırk yiğidin Edirne civarında konakladığı; burada yapılan güreşlerin uzun sürmesi üzerine iki pehlivanın yenişmeden hayatını kaybettiği rivayet edilmektedir. Bu iki pehlivanın defnedildiği yerden ilahi bir kudretle su gözü çıkması, anlatının en güçlü motiflerinden birini

oluşturmaktadır. Bazı rivayetlerde ise kırk yiğidin tamamının şehit düştüğü ve her birinin düştüğü yerden pınar fışkırdığı ifade edilmekte; “Kırkpınar” adının kaynağı da bu anlatıya dayandırılmaktadır (Ayağ, 1983; Delice, 2011; Dervişoğlu, 2012).

Söz konusu olayın Rumeli fetihleri çerçevesinde konumlandırılması ve geleneğin erken dönemlerden itibaren “Akıncılar Bayramı” olarak nitelendirilmesi, efsanenin tarihsel hafıza ile kurduğu bağın daha güçlü biçimde inşa edilmesine katkı sağlamaktadır. Efsanenin kimi anlatılarında güreşlerin Hıdırellez günü yapılması da dikkat çekmektedir. Zira Hıdırellez, Türk kültüründe yaz mevsiminin gelişile ilişkilendirilen ve yeşil alanlarda şenlik düzeni içinde çeşitli kutlamaların düzenlendiği gelenekselleşmiş bir ritüel olarak kabul edilmektedir (Dervişoğlu, 2014; Küçük ve Silik, 2018; Küçükaltan vd., 2005; Özdemir ve Çalışkan, 2018; Öztürk vd., 2003; Uyanıker, 2019). Bu bağlamda Kırkpınar efsanesi bir köken anlatısı olmanın ötesine geçerek; mekân (pınar), zaman (Hıdırellez) ve hatıra (şehit pehlivanlar) eksenlerinde örgütlenen çok katmanlı bir toplumsal bellek inşasına zemin hazırlamaktadır.

Efsanenin taşıyıcı motifi durumundaki “kırk” sayısı ile “pınar” imgesi, Kırkpınar adının hem etimolojik hem de sembolik çerçevesini oluşturmaktadır (Güven vd., 2000). Bu çerçeve, Türk-İslam medeniyetinde kırk sayısına yüklenen tamamlayıcılık, çokluk ve kutsiyet çağrışımlarıyla da güçlenmektedir (Tazegül ve Öyün, 2019). Bu sayı, binlerce yıllık geçmişi olan toplumsal ve gündelik hayatın içine yerleşmiş geniş bir anlam alanı üreten sembolik bir eşik değerdir (Tazegül ve Öyün, 2019; Aygün ve Çavga, 2014). Yine bu sayı, nicelikten ziyade nitelik ifade etmekte olup bir sürecin tamamlanmasını, bir geçiş döneminin güvenle atlatılmasını ve kimi zaman da görünmez tehlikelerden arınmayı simgelemektedir (Dervişoğlu, 2016). Bu nedenle kırk sayısı hem ritüel pratiklerde hem de kolektif hafızada süreklilik gösteren güçlü bir kültürel kod olarak varlığını sürdürmektedir.

Araştırmanın kavramsal bütünlüğünü tahkim etmek ve yürütülen araştırmayı somut verilerle temellendirmek amacıyla ilgili ritüel ve pratiklere ilişkin uygulama örneklerine yer verilmesi gerekli görülmektedir. Bu kapsamda doğum ve ölüm etrafında şekillenen uygulamalar, kırk sayısının günümüzdeki en canlı tezahür alanlarından birini oluşturmaktadır. Lohusa kadının kırk gün boyunca korunmaya muhtaç kabul edilmesi ve bu süreçte yalnız bırakılmaması gerektiği; dünyaya yeni gelen bir bebeğin kırkının çıkarılması, kırk şerbeti, kırk hamamı ve kırk mevlidi gibi uygulamalar; halk tedavisinde görülen kırklama pratikleri, kırkın bir arınma ve tamamlanma süresi olarak algılandığını göstermektedir (Arık, 2014; Güvenç, 2010). Bu bağlamda kırk, biyolojik bir zaman

diliminden ziyade metafizik risklerin bertaraf edildiği sembolik bir güven kuşağı olarak adlandırılmaktadır. Türk mitolojisi, destanları ve masalları da bu sembolizmi pekiştirmektedir. Özellikle Manas Destanında “kırk yiğit” ve “kırk kız” motifi kutsal topluluğu temsil eden formülistik bir anlatı unsurudur. Benzer biçimde Dede Korkut Hikâyelerinde Boğaç Han’ın yarasının kırk günde iyileşmesi, kırk yerde otağ kurulması ya da kırk gün kırk gece süren toy tasvirleri, kırkın hem iyileşme hem de toplumsal coşkunun tamamlanma süresini ifade ettiğini göstermektedir (Durmuş, 2025; Eyüboğlu, 2021; Reichl, 2006).

İslâmî kaynaklarda da kırk sayısının dikkat çekici yoğunlukla yer alması, bu sembolizmin inanç temelli bir derinlik kazandığını ortaya koymaktadır. Son Peygamber Hz. Muhammed’in (s.a.s.) kırk yaşında nübüvvetle görevlendirilmesi, kırkın beşerî ve ruhsal olgunluk yaşı olarak algılanmasına zemin hazırlamıştır (Ceyhan, 2021). İlk Müslümanların sayısının kırka ulaşmasıyla tebliğin açıktan yapılmaya başlanması, kırkın bir eşik ve yeterlilik göstergesi olarak düşünüldüğünü ima etmektedir. İslam hukukunda malın kırkta birinin zekât olarak verilmesi ise bu sayının ibadet düzeni içinde ölçü birimi hâline geldiğini göstermektedir (Arık, 2014).

Kırk sayısının Anadolu kültüründeki derinliği, atasözleri ve deyimlerdeki yaygınlığıyla da teyit edilmektedir; “Bir kahvenin kırk yıl hatırı vardır” sözü, “Kırk derviş bir kilime sığar ama iki sultan bir iklime sığmaz” ifadesi, “Birine kırk gün deli dersin deli olur” atasözleri bu minvalde akla gelen bazı atasözlerini oluşturmaktadır. Yine “Kırklara karışmak” ya da “kırk yılın başı” gibi kullanımlar ise kırk sayısının çokluk, nadirlik ya da eşik anlamı üretme kapasitesine sahip esnek bir kültürel sembol olduğunu göstermektedir (Erkinay Tamtamış, 2022; Sev, 2018).

Mitolojik anlatılardan dinî kabullere, halk ritüellerinden gündelik dile kadar uzanan geniş kullanım sahası kırk sayısının Türk-İslam coğrafyasında güçlü bir karşılık bulunduğunu göstermektedir. Bu çerçevede Kırkpınar adındaki “kırk” sayısının rastgele adlandırılmış sayısal bir değer olarak anlaşılmaması gerekmektedir. Buradaki kullanım; zamanda birlik, tamamlanma ve ritüel devamlılığı çağrıştıran kültürel bir kod işlevi görmektedir. Bu sebeple efsanevi köken anlatısı, Kırkpınar geleneğinin başlangıç noktasını açıklayan bir rivayet olmanın ötesinde, ritüel sürekliliği besleyen ve toplumsal belleği diri tutan ilk hafıza halkası olarak değerlendirilmektedir. Efsanenin açtığı bu anlam alanı, Kırkpınar’da yılın belirli bir zamanında tekrarlanan tören döngüsü içinde somutlaşmaktadır. Günümüzde Kırkpınar Yağlı Güreşleri’nin temmuz ayının ilk yarısında Edirne’nin Sarayı’da düzenlenmesi, geleneğin zaman ve mekân

bakımından korunmuş temel çerçevesini ortaya koymaktadır (Küçükaltan vd., 2005; Özdemir ve Çalışkan, 2018; Tazegül, 2018). Bu düzenlilik, Kırkpınar'ın yalnızca bir spor karşılaşması değil, belirli bir ritüel takvim içinde her yıl yeniden kurulan kültürel bir süreklilik alanı olduğunu göstermektedir. Geleneksel anlatılara göre yağlı güreş hazırlıkları daha erken bir zaman diliminde başlamakta; özellikle Hıdırellez öncesinden itibaren güreş meydanı çevresi müsabakaların yapılacağı günlere hazırlanarak tören düzenine uygun hâle getirilmektedir (Küçük ve Silik, 2018).

Nitekim Kırkpınar'da meydanın kurulması, seyir düzeninin hazırlanması ve merasim atmosferinin oluşturulması, güreş başlamadan önce geleneğin toplumsal zeminde görünür hâle geldiği ilk evreyi oluşturmaktadır. Bu kapsamda önemli bir yer tutan Kırkpınar Yağlı Güreşlerine davet usulü, kendine has metotlarla ve belli bir ritüelle yapılmaktadır. Kırkpınar Ağasının atlı ulaklarla gönderdiği "kırmızı dipli mum" (Görsel 1), bu kültürün vazgeçilmez unsurlarından birisini oluşturmaktadır (Yazoğlu, 2013). Kırmızı dipli mumlar başta bölgenin ileri gelenlerine ulaştırılmakta, akabinde ise şehir-kasaba-köy meydanlarına ve alışveriş alanlarına iletilerek davetin umuma ilanı gerçekleşmektedir. Yerel söyleyişlerde hala sıklıkla kullanılan "Seni oraya kırmızı dipli mumla mı davet ettiler" ifadesi, bu usulün hafızalarda ne denli kültürel bir kod olarak yer ettiğinin kanıtı açısından oldukça dikkat çekmektedir (Fişne vd., 2017; Küçükaltan vd., 2005; Öztürk vd., 2003; Uyanıker, 2019).

Kırkpınar'da kullanılan kırmızı rengin, tıpkı "kırk" sayısı gibi kültürel bir bilinçle tercih edildiği anlaşılmaktadır. Nitekim bu rengin ve geleneksel motiflerin kullanımı tesadüfî bir seçimden ziyade, kültürel hafızada yer etmiş anlam kodlarını görünür kılmaya yönelik sembolik bir inşa sürecinin parçası olarak değerlendirilmektedir (Karahüseyinoğlu vd., 2010). Özellikle literatürde "Türk Kırmızısı" olarak anılan ve cesaret, kudret, hâkimiyet ile süreklilik gibi anlam katmanlarıyla yüklü olan bu renk tercihi estetik bir unsurun ötesinde, kırk sayısı gibi millî kimliğin ve tarihsel aidiyetin görsel bir ifadesi niteliği taşımaktadır (Karadağ, 2025; Okutan, 2014). Nitekim söz konusu estetik ve simgesel dil, günümüzde devlet erkânının resmî protokol düzenlemelerinde de görünürlük kazanmakta; millî belleğin görsel kodlarını yeniden üretirken kültürel sürekliliği pekiştiren bir temsil zemini oluşturmaktadır. Bu bağlamda kırmızı renk; devlet yönetimindeki üst düzey makam araçlarında, resmî mühürlerde, tarihî yapılardaki tefrişat unsurlarında, tören düzeni ve karşılama halılarında, ayrıca çok gizli nitelik taşıyan resmî belgelerde kullanılan simgesel bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

Görsel 1. Kırkpınar geleneğinde kırmızı dipli mum

Kırkpınar Yağlı Güreşleri'nin başlangıç gününe gelindiğinde, cuma sabahı düzenlenen kortej şehrin sokaklarında ilerleyerek geçmişle kurulan bağı görünür kılmakta ve kentin hafızasını yağlı güreş geleneği etrafında yeniden bir araya getirmektedir. Bu hattın devamında Kırkpınar hafızasında yer edinmiş pehlivanların kabirlerinin ve geleneğin hatırlama mekânına dönüşmüş bazı noktalarının ziyaret edilmesi, törenin bugüne ait bir organizasyonun ötesinde geçmişle kurulan süreklilik bağı içinde yaşatıldığını göstermektedir. Aynı gün Selimiye Camii'nde cuma namazını takiben mevlit okunması ise açılış merasimini dua, anma ve hayır eksenine taşımaktadır. Hazırlık, davet, karşılama, ziyaret ve mevlit uygulamalarının aynı tören akışı içinde birleşmesi, Kırkpınar'ın her yıl yeniden kurulan düzenini toplumsal bellek bakımından daha da güçlü kılmaktadır (Aygün ve Çavga, 2014; Dervişoğlu, 2014; Delice, 2011; Güven vd., 2000; Yeşildal ve Uzkuç, 2024).

Şehir merkezinde tamamlanan bu merasim hattı Sarayıçi bölgesine taşındığında, tören düzeni bu kez müsabakanın tertibi üzerinden görünür hâle gelmektedir. Er meydanındaki ilk düzenleyici aşama tartı ve sınıflandırmadır. Yağlı güreşte “boy” kavramı müsabaka kategorisini bildiren bir terimdir (Dervişoğlu, 2021; Fişne vd., 2017). Bu kavram, pehlivanın meydandaki yerini, tecrübe basamağını ve ilerleme imkânını gösteren yerleşik bir sınıflama düzeni anlamı taşımaktadır. Günümüzde icra edilen usulde yaş ve kilo ölçütleri belirleyici olmakla birlikte, boy sisteminin pehlivanlık geleneğinde ustalık, tecrübe ve meydan görmürlük gibi unsurlarla birlikte anlam kazandığı bilinmektedir. Tartı ve boylandırma tamamlandıktan sonra eşleşmeler kura ile belirlenmekte, böylece güreşlerin hangi sıra ve usulle ilerleyeceği önceden belirlenmektedir. Bu aşama, teknik bir hazırlık süreci izlenimi

verse de Kırkpınar'ın iç düzeninde er meydanının adalet ve tertip ilkesini somutlaştıran kurucu bir işleve sahiptir. Tartı, boy ayrımı, kura ve sıra düzeninin tesis edilmesi; ritüel akışın sağlıklı biçimde kurulmasının ön koşulunu oluşturmaktadır (Küçükaltan vd., 2005; Özdemir ve Çalışkan, 2018). Sarayıçi'ndeki müsabaka tertibi bu yönüyle Kırkpınar'ın törensel bütünlüğü içinde meydan erkânının adil ve ölçülü işleyişini güvence altına alan temel bir yapı niteliği taşımaktadır (Okutan, 2014; Yazoğlu, 2013; Yıldırım, 2000).

Er meydanındaki düzen teknik uygulamalarla belirlenirken meydanın ritüel niteliği sözlü kültür geleneği aracılığıyla anlam kazanmaktadır. Bu bağlamda Kırkpınar'ın en belirgin folklorik unsurlarından biri olan cazgırlık geleneği, tören düzeninin sözlü taşıyıcısı olarak dikkat çekmektedir (Erler ve Özyurt, 2012). Cazgır; meydandaki akışı bildiren önemli bir görevli olmanın dışında dua, salavat, nasihat ve mâni söyleyişleriyle törenin sözlü düzenini kuran ve geleneğin sözlü aktarımında etkin bir rol üstlenen icracıdır (Berrakçay ve Şahin, 2021). Bu kapsamda cazgır, er meydanının sözlü hafızasını temsil eden merkezî bir figür olarak kabul edilmektedir (Yazoğlu, 2013).

Cazgır, pehlivanları er meydanında kendine özgü bir üslupla takdim etmekte, törensel düzenin işleyişini yönlendirmekte ve hitabı kapsamında ağayı, destekçileri ile başta protokol üyeleri olmak üzere tüm misafirleri kapsayarak meydandaki hiyerarşik ve toplumsal düzenin görünür kılınmasına katkı sağlamaktadır (Öztürk vd., 2003). Gür ve tesirli bir ses tonu, doğaçlama kabiliyeti ve dua adabına uygun yetkinliği, bu geleneğin icrasında cazgırın belirleyici niteliklerini oluşturmaktadır (Küçük ve Silik, 2018; Özdemir, 2018). Cazgırın okuduğu mâni ve dualar, meydandaki mücadelenin ahlâkî çerçevesini çizmektedir. Geleneksel hitap aracılığıyla pehlivanlara güç ile tevazu arasındaki denge, galibiyet karşısında ölçülülük, mağlubiyet karşısında ise vakarlı bir duruşu telkin etmektedir (Erler ve Özyurt, 2012). Bu bağlamda güreş, salt fiziksel bir mücadele olmanın ötesine geçerek, kültürel değerlerin hatırlandığı, yeniden üretildiği ve kuşaklar arası aktarımın sağlandığı toplumsal bir zemin niteliği kazanmaktadır.

Cazgırlık icrası, pehlivanların kibleye yönelişi ve nihayetinde dua düzeniyle başlamaktadır (Tazegül ve Öyün, 2019). Dua bitiminde içinde öğütlerin yer aldığı maniler; rakibe saygı, tevazu ve edep gibi davranış kalıplarını görünür kılmaktadır. Özellikle “*Alta düştüm diye yerinme, üste çıktım diye sevinme*” gibi derin anlam yüklü sözler, er meydanında mücadelenin töreye bağlı bir ahlâk düzeni içinde gerçekleştiğini

açık biçimde ortaya koymaktadır (Karahüseyinoğlu vd., 2010). Türk-İslam kültür ve medeniyet unsurlarını birlikte yansıtan cazgır dualarından biri şu şekildedir (Bilar, 2017):

*Her Türk'ün vazifesidir hürmet tazim ataya,
Gördüğünüz pehlivanların güreşecekleri yer büyük ortaya,
Dünyaya geldik ayrı ayrı anadan,
Kimimiz Rumeli'den, kimimiz Anadolu'dan,
Güreş yapanlara yardım etsin Hazret-i Yaradan.*

Kırkpınar'ın bir diğer aslî unsuru Ağalık makamıdır. Ağalık, bu geleneğin devamlılığını üstlenen ve toplumsal meşruiyetini temsil eden saygın bir statü olarak kabul görmektedir (Dervişoğlu, 2012; Güven vd., 2000; Küçükaltan vd., 2005). Ağanın belirlenmesi törensel düzen içinde yetki ve sorumluluğun kamusal bir çerçevede devrini ifade etmektedir. Bu devir, yeni ağanın görevi sembolik bir merasim aracılığıyla üstlenmesiyle görünürlük kazanır ve ritüel bir eşik işlevi görmektedir (Uyaniker, 2019).

Pehlivanlığı görünür kılan bir diğer kültür unsuru ise “Kispet”tir. Belden diz altına kadar inen ve deriden yapılan bu yağlı güreşe has giysi, er meydanına çıkışın sıradan bir kıyafet değişimi olmadığını gösteren temel işaretlerden biri olarak görülmektedir (Kaygusuz vd., 2019). Usta eliyle pehlivanın beden ölçüsüne göre dikilen kispetin derisinin niteliği, dikiş sağlamlığı ve pehlivanın bedenine uyumu, güreş içindeki hareket kabiliyeti kadar pehlivanın meydandaki görünüşü ve itibarı bakımından da önem taşır (Dervişoğlu, 2018; Özdemir, 2024).

Kispetin taşınması ve muhafazasında kullanılan zembil de aynı maddi kültür hattının tamamlayıcı parçasını oluşturmaktadır. Zembil, pehlivanın eşyasını taşıdığı herhangi bir çanta değildir. Zembil; kispetin korunması, meydan hazırlığının düzenli yürütülmesi ve usta-çırak terbiyesinin gündelik hayatta görünür kılınması bakımından ayrı bir anlam taşımaktadır (Kaygusuz vd., 2019; Türemez ve Berkol, 2025). Ustanın zembilini çırağın taşıması, pehlivanlık geleneğinde saygı ve hürmet ilişkisini somutlaştıran önemli bir uygulama olarak görülmektedir. Görsel 2’ de Kırkpınar geleneğinde kispet ve zembil örneği verilmektedir (Dervişoğlu, 2014).

Kispetin kuşanılmasıyla birlikte er meydanının en ayırt edici ve ana unsurlarından biri olan yağlanma merasimi safhasına geçilmektedir (Özdemir, 2018). Yağlanma; güreş öncesi hazırlık olmanın ötesinde, kendi usulü ve adabı bulunan bir er meydanı davranışıdır. Pehlivanların belirli bir sıra içinde bedenlerine yağ sürmesi, bu işlemin gelişigüzel değil, yerleşmiş bir düzen içinde yürütüldüğünü göstermektedir

(Dervişoğlu, 2016; Öztürk vd., 2003). Yağlanma sonrasında güreşçilerin birbirlerinin sırtlarını sıvazlaması ise teknik bir kontrol hareketinin çok daha ötesinde bir pehlivanlık merasimi olarak adlandırılmaktadır. Bu davranış; güreş öncesi rızalık alma, rakibe saygı gösterme ve er meydanına edep dairesinde çıkma anlayışının bir parçası olarak anlam kazanmaktadır. Bu yönüyle kispet, zembil ve yağlanma; Kırkpınar'da pehlivanlık terbiyesini görünür kılan bir bütünü oluşturmaktadır (Dervişoğlu, 2018; Kaygusuz vd., 2019; Özdemir ve Çalışkan, 2018; Türemez ve Berkol, 2025).

Görsel 2. Kırkpınar geleneğinde kispet ve zembil

Bedensel hazırlığın ardından pehlivanın inanç temelli korunma uygulamaları er meydanı pratiğinin önemli birer parçası olarak ortaya çıkmaktadır. Nazar, korunma ve nasip anlayışıyla ilişkilendirilen bu uygulamalar; güreş öncesinde abdest alınması, dua edilmesi, galibiyet temennisinde bulunulması ve niyetin tazelenmesi gibi pratikler aracılığıyla manevi bir derinlik kazanmaktadır (Özdemir, 2024; Yeşildal ve Uzkuç, 2024). Muska ve pazıbent gibi inanç temelli hazırlıklar bu çerçevede pehlivanlar için çok önemli unsurlardır. Nazara karşı geliştirilen muska taşıma geleneği, er meydanında ün kazanmış pehlivanlar arasında yaygın bir inanç uygulaması olarak varlığını sürdürmektedir. Fiziksel kudretleriyle dikkat çeken pehlivanlar, rakiplerin ve izleyicilerin yoğun ilgisi ve nazarlarının doğurabileceği olumsuz etkilerden korunmak amacıyla boyunlarında muska ya da kollarında pazıbent bulundurabilmektedir (Ölker ve Aydın, 2025). Bu kapsamda Kur'an-ı Kerim'den bazı ayetlerin ya da çeşitli duaların yazıldığı şerit hâlindeki muskalar üçgen biçiminde katlanmakta, belirli bir koruma düzeni içinde sarılmakta ve bez ya da deri bir mahfaza içine yerleştirilerek kaytan iplerle pehlivanların boyunlarında taşınmaktadır (Tazegül ve Öyün, 2019). Söz konusu uygulama İslami referanslarla meşrulaştırılmış bir korunma arayışını temsil etmekte,

pehlivanın fiziksel gücünü manevî bir güvenlik çerçevesiyle tamamlamaktadır (Küçük ve Silik, 2018).

Bu kültürel mecra, er meydanına çıkışın hemen öncesinde icra edilen “Peşrev” ile tamamlanmaktadır (Doğan ve Böke, 2021). Peşrev, yüzeysel bir bakışla güreşçilerin işin doğası gereği fiziksel olarak ısınma hareketleri gibi görünse de Kırkpınar’ın kültürel bakışıyla bu seremoninin görülenden çok daha kapsamlı bir anlam taşıdığı bilinmektedir (Dervişoğlu, 2012; Yıldırım, 2000). Peşrev; bedeni mücadeleye hazırlamanın çok ötesinde meydanın kutsallığını selamlayan, rakibe saygıyı ifade eden ve seyirciyle sembolik bir temas kuran törensel bir giriş formudur. Peşrev; pehlivanın niyetini, edebini ve meydanla kurduğu ilişkiyi bedensel bir dil üzerinden ilan etmektir (Delice, 2011). Cazgır; pehlivanları er meydanına takdim ederken her birinin adını, soyunu, lakabını ve güreşte temayüz ettiği özelliklerini yüksek ve etkileyici bir ses tonuyla ilan eder. Bu hitap, yalnızca tanıtıcı bir bildirim değil, pehlivanın meydandaki varlığını meşrulaştıran ve ona toplumsal bir kimlik atfeden törensel bir söylem niteliği taşımaktadır (Erler ve Özyurt, 2012). Bu sırada davul ve zurna eşliğinde geleneksel Köroğlu havaları, mehter ezgileri ve cenk musikileri icra edilerek meydandaki atmosfer hem tarihsel hem de destansı bir hafıza ile örülür (Güven vd., 2000).

Pehlivanların, cazgırın önünden geçerek er meydanında toplanmaları “çıkış” olarak adlandırılır. Çıkışın tamamlanmasıyla birlikte müzik yeniden ritmine kavuşur ve düzenin parçası hâline gelir. Güreşçiler, Köroğlu ve peşrev ezgileri eşliğinde tartıma geçer. Bu aşama, güreşin fiziksel hazırlık sürecini törensel bütünlük içinde konumlandıran ve mücadele öncesi son eşik olarak işlev gören düzenli bir geçiş anıdır. Peşrevin tamamlanmasının ardından pehlivanlar er meydanının kenarlarında yerlerini alır ve cazgırın çağrısıyla güreşe tutuşmak üzere belirlenen yerlere yönelirler (Çetin ve Coşkun, 2020; Ekşi, 2011; Erler ve Özyurt, 2012; Özdemir, 2018).

Karşılaşma öncesinde gerçekleşen el sıkışma, mücadeleyi başlatan teknik bir temas olmanın ötesinde karşılıklı saygı ve rızaya dayalı bir ritüel niteliği taşımaktadır. Pehlivanların kültürel mertebeye erişme yolunda en çarpıcı ritüellerden biri, “temennâ”dır. Simgesel bir doruk noktasını temsil eden temennâ; güreşçilerin birbirlerini, seyircileri ve Kırkpınar Ağasını, yüzyıllara yayılan Türk-İslam kültür ve medeniyet geleneği ekseninde saygı, hürmet ve iyilik dilekleriyle selamladıkları kadim bir ritüeldir. Sağ elin yerden veya diz hizasından kaldırılarak sırasıyla göğse, ağza ve başa götürülmesiyle yapılan, derin saygı ve hürmet içeren bir selâmlaşma hareketi olan temennâ; Arapça “dilemek” kökünden gelmekte ve muhatabına karşı yapılan en

hürmetkâr selam şekli olarak kültürel bir değer taşımaktadır (Lügatim, 2026; TDK Sözlük, 2026; Uyaniker, 2019; Yazoğlu, 2013). Tutuş öncesinde sağ elin sağ ele, sol elin sol ele çapraz biçimde kenetlenmesi ise “helâlleşme” şeklinde adlandırılmaktadır. Bu uygulama, mücadelenin düşmanlık içeren bir husumet değil belli bir düzen çerçevesinde dostça icra edildiğini gösteren ahlâkî bir teyit niteliğindedir (Fişne vd., 2017; İmamoğlu ve Taşmektepligil, 2014).

Er meydanının folklorik dokusunu oluşturan bir diğer ana unsur ise Kırkpınar musikisidir. Yüzyıllardır icra edilen davul ve zurna ritmi, Anadolu’nun ve Balkanların merasim ve kutlama geleneğinde öncü enstrümanlar olarak varlığını sürdürmekte, Kırkpınar’da ise ritüel akışın işitsel zeminini inşa etmektedir (Ekşi, 2011; Karahüseyinoğlu, 2008). Davul ve zurna ikilisi er meydanını tören atmosferine sokmakta, varsa dikkati dağılan seyircinin toplanmasını kolaylaştırmakta, güreşin temposunu düzenleyen bir işaret sistemi gibi çalışmaktadır (Dervişoğlu, 2012).

Son günün tamamlayıcı halkalarından bir diğeri de ödül ve nişan düzenidir. Başpehlivana altın kemerin tevcih edilmesi, kemer üzerinde kazananları işaret eden kayıtların muhafaza edilmesi ve ödül merasimleri, Kırkpınar’da elde edilen başarının bireysel bir zafer olmaktan çıkarılarak kolektif hafızaya dâhil edilmesini sağlayan sembolik bir kayıt unsuru işlevi görmektedir. Kırkpınar başpehlivanına tevcih edilen altın kemer 22 ayar altından imal edilmekte olup, yaklaşık 1.400 gram ağırlığındadır (Dervişoğlu, 2021; Fişne vd., 2017; Küçük ve Silik, 2018). İnce işçilik gerektiren yapısı, kemerin değerini yalnızca altının maddi karşılığıyla sınırlı bırakmayacak ölçüde artırmakta; böylece kemer, ekonomik kıymetinin ötesinde sembolik ve kültürel bir ağırlık taşımaktadır. Bu yönüyle altın kemer, Kırkpınar’ın törensel hafızasını somutlaştıran seçkin bir kültürel miras niteliği kazanmaktadır. Kırkpınar geleneğindeki başpehlivanlık kemerine Görsel 3’te yer verilmektedir. Kemerin merkezinde yer alan Kurtdereli Mehmet Pehlivan ve Adalı Halil Pehlivan kabartmaları, Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönem güreş geleneğini temsil eden iki tarihsel figürü, bugünün başpehlivanları ile aynı sembolik düzlemde buluşturmaktadır. Kurtdereli Mehmet Pehlivan’ın II. Abdülhamid Döneminde elde ettiği uluslararası başarılar ve “Türk gibi kuvvetli” ifadesiyle özdeşleşen temsil gücü, Adalı Halil Pehlivan’ın Avrupa’daki müsabakalarıyla kazandığı şöhret, yağlı güreşlerin sportif bir müsabakadan çok daha derin ve sembolik bir anlam taşıyan millî temsiliyet alanı olduğunu ispat eder niteliktedir (Güven vd., 2000; Yazoğlu, 2013).

Görsel 3. Kırkpınar geleneğinde başpehlivanlık kemeri

Bu tarihsel şahsiyetlerin altın kemer üzerinde yer alması, Kırkpınar'ın spor tarihi içindeki sürekliliğini vurgulamakta ve başpehlivanlığı bireysel bir başarı olmaktan çıkarak tarihsel bir mirasa eklemlenen seçkin bir konuma yerleştirmektedir (Özdemir ve Çalışkan, 2018). Kabartmaların sağında ve solunda konumlanan ay-yıldız motifleri ise kemeri millî sembolizmle bütünleştirerek, Kırkpınar'ı kültürel ve ulusal hafıza düzleminde anlamlandıran bir çerçeve sunmaktadır (Karahüseyinoğlu, 2010; Okutan, 2014; Yazoğlu, 2013). Böylece altın kemer; estetik işçiliği, tarihsel göndermeleri ve millî sembolleri bünyesinde bir araya getiren çok katmanlı maddi kültür nesnesi olarak, geçmiş ile şimdi arasında sembolik bir köprü kurmakta ve her yeni başpehlivani yedi asrı aşan bir spor tarihi zincirine dâhil eden törensel bir hafıza taşıyıcısı işlevi görmektedir (Dervişoğlu, 2016; Güven, 1992; Özdemir, 2018).

Bu uygulamalar, geçmiş müsabakaların izlerini görünür kılarak sürekliliği somutlaştırmakta ve geleneğin tarihsel derinliğini maddi bir temsil üzerinden bugüne taşımaktadır. Bu yönüyle kapanış merasimleri salt bir final anı değil, Kırkpınar'ın her yıl yeniden inşa edilmesini mümkün kılan törensel bütünlüğün tamamlayıcı halkası olarak anlam kazanmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, spor tarihi içerisinde özgün bir yere sahip olan Kırkpınar Yağlı Güreşleri'nin köken anlatısı, ritüel örgüsü, sembolik dili ve kurumsal yapısı üzerinden Türk-İslam kültür ve medeniyetinde nasıl anlam kazandığı ve millî bellekteki sürekliliğini hangi unsurlar aracılığıyla sürdürdüğü spor yönetimi perspektifinden

detaylı bir şekilde incelenmiştir. Spor endüstrisinde derinleşen ticarileşme dinamikleri karşısında Kırkpınar'ın geleceği; ritüel yapısını, tarihsel sürekliliğini ve sembolik anlam dünyasını koruyan sürdürülebilir bir yönetim modeliyle sevk ve idare edilmesine bağlıdır. Bu doğrultuda geliştirilecek spor yönetimi politikalarının başta Gençlik ve Spor Bakanlığı, ilgili spor dalı federasyon başkanlığı, yerel yönetimler ve akademik paydaşların eşgüdümü içerisinde; kuşaklar arası kültürel aktarımın güçlendirilmesi, ritüel hafızanın korunması ve kültürel farkındalık temelli uygulamaların yaygınlaştırılması ekseninde yapılandırılması stratejik ve kurumsal bir gereklilik olarak değerlendirilmektedir. Bu incelemenin her safahatında açık bir biçimde görülmektedir ki Kırkpınar'ın önemi, tarihsel devamlılığı ve uzun ömürlü kültürel bir spor organizasyonu olmasından kaynaklanmamaktadır. Asıl belirleyici unsur, bu geleneğin her yıl aynı mekânda ve benzer ritüel örüntüleri üzerinden yeniden inşa edilerek toplumsal belleği tazelemesi, millî kimlik duygusunu pekiştirmesi ve kültürel değerlerin aktarımını görünür kılan kamusal bir temsil alanı oluşturmaktır. Bu yönüyle Kırkpınar, bedensel rekabetin sınırlarını aşarak inanç, ahlâk ve toplumsal aidiyet katmanlarının er meydanında buluştuğu, süreklilik gösteren millî bir kültürel miras düzeni niteliği taşımaktadır.

Sonuç olarak yaklaşık yedi asırdır devam eden Kırkpınar Yağlı Güreşleri, Türk İslam kültür ve medeniyet tarihinin sürekliliğini görünür kılan en güçlü kamusal hafıza alanlarından biridir. Efsaneden meydan erkânına, cazgırın duasından pehlivanın peşrevine, ağa çadırından altın kemere kadar uzanan her halka, aynı büyük anlatının farklı yüzünü taşımaktadır. Bu anlatı gücü ahlâkla, rekabeti edep ve rızayla, zaferi toplumsal tanınma ve hayır duygusuyla birleştiren köklü bir medeniyet tasavvuruna işaret etmektedir. Dolayısıyla Kırkpınar geleneğinin sürdürülmesi sadece bir spor faaliyetinin devam ettirilmesi anlamına gelmemelidir. Bu husus, Türk milletinin tarihsel süreç içinde ürettiği anlam-değer dünyasının, hafıza biçimlerinin ve toplumsal temsil dilinin yaşatılması anlamına gelmelidir. Günümüzde esas ihtiyaç, Kırkpınar Yağlı Güreşleri'ni mevcut konumunun bir adım ötesine taşıyarak, edilgen bir seyir nesnesi olmaktan çıkarıp anlamı içselleştirilen, erkân düzeni öğrenilen ve toplumsal sorumluluğu paylaşılan bir kültürel miras pratiği olarak yeniden konumlandırmaktır.

Kaynaklar

Akbulut, Z., & Görkem, M. (2021). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Öğretim Uygulamalarıyla Aktarımı Kapsamında Korunması: Geleneksel Türk Okçuluğu Örneği. *Millî Folklor Dergisi*, 17(131), 176-89.

- Anadolu Ajansı. (2022). Kırkpınar'ın Altın Kemerini Yine Belediyenin Kasasına Döndü. (02 Temmuz 2022). <https://www.trthaber.com/haber/spor/kirkpinarin-altin-kemerini-yine-belediyenin-kasasına-dondu-692200.html> Erişim 20 Ocak 2026.
- Arık, M. S. (2014). Hadislerdeki 'Kırk' Sayılarına Genel Bakış. *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 136-181.
- Ayağ, A. (1983). Türklerde Spor Geleneği ve Kırkpınar Güreşleri. İstanbul: Divan Yayınları.
- Aygün, Ö., & Çavga, M. (2014). Geçmişten Günümüze Edirne ve Kırkpınar. Edirne: Parafiks Yayınevi.
- Berrakçay, O., & Şahin, P. (2021). Cazgır: Okuduğu Manilerle Deve Güreşi Festivallerinde Bir Kültür Aktarıcısı. *Çeşm-i Cihan: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi E-Dergisi*, 8(2), 47-62.
- Bilar, E. (2017). Kırkpınar Yağlı Güreşleri Festivali Almancağı. İstanbul: Edirne Belediye Başkanlığı Yayınları.
- Boratav, P. N. (2013). 100 Soruda Türk Folkloru. Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- Ceyhan, N. (2021). Klasik İslâm Tarihi Kaynaklarında Nübüvvet Mührü. *ATEBE*, 6, 53-77.
- Çakır, A., & Dilci, T. (2024). Dijitalleşme, Kültür ve Psikoloji Üçgeninde Değer Algısı. *Cihannüma Sosyal Bilimler Akademisi Dergisi*, 2(2), 40-63.
- Çetin, B., & Coşkun, M. (2020). Kültürel Miras Unsuru Olan Aba Güreşine Yönelik Şekilsel ve İşlevsel Kültür Bölgesi Belirleme Denemesi (Hatay). *Journal of Geography*, 40, 65-82.
- Delice, H. (2011). Kırkpınar: Türklerde Spor Anlayışı ve Kırkpınar Ruhu, İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılığı.
- Dervişoğlu, M. (2012). Kırkpınar Güreşleri'nin Halk Bilimsel Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Dervişoğlu, M. (2014). Halk Bilimi Açısından Kırkpınar Güreşleri, İstanbul: Edirne Valiliği Kültür Yayınları.
- Dervişoğlu, M. (2016). Edirne Efsaneleri, Doktora Tezi. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Dervişoğlu, M. (2018). Türk Güreşinde Kispet, Kispet Ustalığı ve Kispet Üzerine İnanışlar. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 8(16), 204-222.
- Dervişoğlu, M. (2021). Surnamelerde Güreşe Dair Bilgiler ve Bunların Değerlendirilmesi. *Motif Akademisi Halkbilimi Dergisi*, 14(34), 524-543.

- Doğan, A., Gül, M., & Böke, H. (2021). Malatya'da Düğün Güreşleri ve Ritüelleri, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 2(1), 1-9.
- Durmuş, E. (2025). Yazılı Kaynaklara Göre İskit/Saka Kahramanlık Destanları, Milli Folklor, 19(148), 41-52,
- Ekşi, O. (2011). Tarihi Kırkpınar Güreş Musikisi İcrasının Yetiştirme/Yetiştirme Sürecinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Erkınay Tamtamış, H. K. (2022). Türkiye Türkçesi Atasözlerinde Sayı Eşdizimliliği. Folklor Akademi Dergisi, 5(3), 842-858.
- Erler, M. Y., & Özyurt, S. (2012). Türk Kültüründe Kadimden Günümüze Ulaşan Sosyal Örgütlere Dair Bir Misal: Salâvatçılıktan Cazgırlığa. *Studies of The Ottoman Domain*, 2(2), 39-56.
- Eyüboğlu, D. C. (2021). Dede Korkut'taki Kırk Kınuk Üzerine Bir Değerlendirme, Anasay, 18, 81-96.
- Fişne, M., Bardakçı, S., & Karagöz, Y. (2017). Ata Sporumuz Güreşe Yönelik Günümüzdeki Toplumsal Bakışın Değerlendirilmesi. CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 12(1), 28-42.
- Güçlü, İ. (2021). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri: Teknik, Yaklaşım, Uygulama. Ankara: Nika Yayınevi.
- Gülünay, A. (2026). Örtük Oryantalizm ve Self-Oryantalizm Bağlamında Türkiye Turizmi. *Siyaset, Ekonomi ve İşletme Bilimleri Dergisi*, 6(1) 26-47.
- Güven, Ö., Dalaman, O., & Ayan, D. (2000). Uluslararası Kuruluşunun 700. Yıl Dönümünde Bütün Yönleriyle Osmanlı Devleti Kongresi, 7-9 Nisan 1999, Konya.
- Güvenç, A. Ö. (2009). Kırk Sayısının Halk Edebiyatı Ürünlerinde Kullanımı Üzerine Bir İnceleme. *Journal of Turkish Research Institute* 16(41), 85-97.
- İmamoğlu, O., & Taşmektepligil, M. Y. (2014). Türk Kültüründe Spor. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10(1), 145-150.
- Karadağ, R. (2025). 500 Yıl Gizemini Koruyan Türk Kırmızı'sının Sırrı Çözüldü. *İstanbul Aydın Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 11(21), 1-7.
- Karahüseyinoğlu, M. F. (2008). Geleneksel Türk Sporlarındaki Modern Spor Yansımaları. *New World Sciences Academy*, 3(3), 130-137.

- Karahüseyinoğlu, M. F., Tozoğlu, E., Şahin, S., Şebin, K., & Nacar, E. (2010). Kırkpınar Yağlı Güreşlerinin Değişen Gelenekleri / Creating Traditions in Kırkpınar Oil Wrestling. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(2). <https://izlik.org/JA48CN38DB>
- Kaygusuz, M., Kahvecioğlu Sarı, H., & Arğun, F. (2019). Kültürel Mirasımız Yağlı Güreş Sporunun Geleneksel Giysisi Kispet. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 72, 147-166.
- Kunt, S. (2023). Dijitalleşme Çağında Kültürel Mirası Yeniden Yorumlamak. *Kültürel Miras Araştırmaları*, 4(2), 49-60.
- Küçük, M. A., & Silik, C. E. (2018). Hıdırellez Kültünden Dinî Ritüelli Bir Spora: Kırkpınar Yağlı Güreşleri. *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)*, 4(1), 83-96.
- Küçükaltan, D., Oğuzhan, A., Apak, S., & Boyacıoğlu, E. Z. (2005). Bölgesel Kalkınmada Kültürel Turizmin Etkisi: Kırkpınar Yağlı Güreşleri Örneği. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 1-22.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2010). Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi'ne kaydedilmiştir. 15-19 Kasım 2010 Tarihleri Arasında Kenya'nın Nairobi Kentinde Gerçekleştirilen Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Hükûmelerarası Komitesi 5. Toplantısı.
- Lügatim. (2026). Temennâ Kelime Anlamı. <https://www.lugatim.com/s/temenna> Erişim Tarihi: 15/02/2026.
- Okutan, N. (2014). Naadam Festivali Güreş Karşılaşmalarının Maskülen Kimliği. *Tehlikedeki Diller Dergisi*, 3(3), 177-182.
- Ölker, P., & Aydın, N. (2025). Türk Halk Kültüründe Kutsalla İlişkisi Bağlamında Pazubent. *Milli Folklor*, 19(146), 66-76.
- Özdemir, G. ve Çalışkan V. (2018). Geleneksel Bir Sporun Coğrafyası: Türkiye' de Yağlı Güreşler (Kırkpınar-Edirne ve Çardak- Çanakkale Güreşleri), *Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*, 501-520.
- Özdemir, K. (2024). Kispet Pehlivanın Yarısıdır: Kültürel Miras Aktarımında Sinema Sanatından Yararlanma Örneği Olarak Kispet Filmi. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 8(2), 888-907.
- Özdemir, M. (2018). Türk Kültüründe Pehlivanlık Kavramı. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(12), 558-564.

- Öztürk G., Kar, Z., & Özilhan Z. (2003). Er Meydanı Kırkpınar Geleneksel Yağlı Güreşleri, Edirne: Etur Yayınları, 2003.
- Reichl, K. (2018). Türk Destanları. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 22, 47-59.
- Sev, İ. G. (2018). Türkiye Türkçesi Atasözlerinde Sayılar: İki Örneği. *Türk Uluslararası Dil Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 1(14), 88-104.
- Smith, A.D. (2014). Millî Kimlik. (Çev: Şener B.S.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tazegül, Ü. (2018). Farklı Topumlardaki Geleneksel Güreşler. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6(13), 267-289.
- Tazegül, Ü., & Öyün, Ş. (2019). Geleneksel Türk Yağlı Güreşinde Şamanizm'in ve İslam'ın İzleri. *International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 5(20), 902-912.
- TDK Sözlük. (2026). Temennâ Etmek, <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 15/02/2026.
- Türemez, F., & Berkol, C. (2025). Türk Kültüründe Güreş, Kispet ve Kispet Ustalığının Yeri ve Önemi. *İnsanat Sanat Tasarım ve Mimarlık Araştırmaları Dergisi*, (5)2, 943-964.
- Uslu, F. (2017). Türk Yağlı Güreşleri ile İsviçre Schwingen Güreşleri Arasındaki Benzeşen Kültür Dokuları. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1). 44-59.
- Uyaniker, N. (2019). Türklerde Güreş Kültürü ve Kırkpınar Güreşleri. Ankara: Gece Akademi Yayınları.
- Yazoğlu, A. (2013). Balkanlardaki Türk Yağlı Güreşleri Kırkpınar I-II, Özofset - Edirne Valiliği, 81 İlde Kültür ve Şehir.
- Yeşildal, Ü. Y., & Uzkuç, S. (2024). Er Meydanından Beyaz Perdeye: Pehlivan. *Mediterranean Journal of Sport Science*, 7(4), 782-811.
- Yıldıran, İ. (2000). Geleneksel Yağlı Güreşlerin, Kültürel, Yapısal ve Bilimsel Açidan Modern Minder Güreşiyle Farklılıklarının Değerlendirilmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 53-62.